

П – ПОШТЕЊЕ

О – ОДЛУЧНОСТ

Л – ЛОЈАЛНОСТ

И – ИНТЕГРИТЕТ

Ц – ЦЕЛИСХОДНОСТ

И – ИСТРАЈНОСТ

Ј – ЈУНАШТВО

А – АЖУРНОСТ

**ПРИРУЧНИК
ЗА ПОЛИЦИЈСКЕ СЛУЖБЕНИКЕ
О КОРУПЦИЈИ**

“Интегритет гради поверење”

Београд, децембар 2011. године

Република Србија
МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА
Кабинет министра
01 број:
Датум:
Београд

Уводна реч министра унутрашњих послова, господина Ивице Дачића

Корупција у свим својим појавним облицима штети економији, подрива владавину права и слаби поверење грађана у државне институције. Ово смањење поверења ствара окружење у коме се развија могућност за пораст криминала. Ефикасна и независна полиција у коју грађани имају поверење је кључни део демократског друштва. До сада је остварен велики напредак, али предстоји нам још много посла који треба да урадимо и овај твининг пројекат који Сектор унутрашње контроле полиције реализује под називом „Реформа полиције: унутрашња контрола“ у оквиру ИПА програма финансираних из ЕУ фондова, заједно са изабраним твининг партнером који чини конзорцијум Велике Британије и Републике Чешке је један од корака у процесу модернизације полиције. Њиме се желе подићи стандарди, свест и опште вредности као одговор на корумпирану активност и злоупотребе у оквиру полиције. Зато је веома важно да имамо креативна размишљања и динамично руковођење у полицији. Руковођење које може да постави стандарде, предузме одлучне кораке и донесе тешке одлуке како би ово Министарство било модерно и по мери грађана. Мото овог пројекта је једноставан „Изградња поверења кроз интегритет“ – то је наш циљ.

Не можемо сами да се боримо са корупцијом. Борба против корупције је заједничка и мора да постоји координација свих субјеката који учествују у тој борби, како на националном, тако и на међународном плану: правосуђа, тужилаштва, полиције, царине, невладиног сектора, медија, финансијских институција и др. Можемо да преузмемо вођство, али вредности, стандарде и понашање такође морамо имплементирати у дневни процес рада. Нулта толеранција је једини одговор и позитивна акција која говори гласније од речи. Руководиоци морају да буду одговорни за поступке својих запослених. Борба против корупције није једноставна ствар. Она привлачи велику пажњу медија, који се обично фокусирају на негативне аспекте ових истрага. Често се изгубе позитивне поруке и добри резултати. Чињеница је да смо препознали недостатке и да смо спремни да предузмемо неопходне мере за откривање непрофесионалног понашања. Очекујем и да сви полицијски службеници веома озбиљно схвате наше опредељење да онемогућимо било који облик корупције кроз принцип политике нулте толеранције.

Знамо да су стандарди ЕУ веома високи и да морамо да их што пре реализујемо на нашем путу ка приступу Европској унији. Овај приручник је један корак у промени методологије рада којим желимо да допринесемо подизању стандарда и укључивања руководства полиције у изградњу система за сузбијање корупције.

Приручник за полицијске службенике о корупцији посвећен је изузетно актуелној тематици и представља инструмент који ће помоћи професионалном, етичком и на закону заснованом поступању полицијских службеника Министарства унутрашњих послова у области борбе против корупције. Он ће нам, такође, помоћи да идентификујемо кључне приоритетне области којима морамо да се посветимо.

Истичем да већина полицијских службеника, професионално и законито спроводи своја овлашћења и обавља тешку дужност заштите људских права и слобода са најбољим и племенитим намерама спровођења закона, заштите јавног реда и сигурности грађана и њихове имовине, борбе против криминала, корупције, тероризма и тако даље. У томе им је веома често угрожен живот, што ову професију чини високо ризичном.

Један број полицијских службеника злоупотребљава своја овлашћења и због тога наглашавам наше основно опредељење да свако мора да одговара за незаконите радње које је учинио у овим случајевима, изузетака нема и неће их ни бити. Министарство унутрашњих послова улаже велике напоре у циљу стварање јаке и модерне, професионалне и кадровски оспособљене полиције, спремне да у складу са законским овлашћењима, одлучно заштити све грађане од свих облика угрожавања и омогући ефикасно остваривање њихових права. Без поверења и подршке грађана и друштва нема добре полиције, а нема поверења у полицију ако она не поштује закон и не поштује грађане. Наша дужност је да заштитимо права свих грађана и да изградимо поверење у полицију.

Овај приручник има за циљ да сва знања и искуства везана за ову проблематику учини доступним свима у Министарству унутрашњих послова, како би могли да препознају опасност од ризика корупције, да подигне свест на виши ниво и промовише универзалне етичке вредности. У животу је увек боље спречити него лечити те посебну пажњу треба да посветимо превенцији корупције и едукацији стручних кадрова који се боре против ње. Зато ће овај приручник бити користан документ за обуке и тренинге у оквиру којих ће се полицијским службеницима приближити тема корупције у полицији, етички стандарди, професионална култура и интегритет.

Са жељом да овај приручник допринесе законитом обављању поверених послова из делокруга рада Министарства, свим припадницима Министарства унутрашњих послова Републике Србије, желим пуно успеха у свакодневном раду на добробит грађана и заједнице.

МИНИСТАР

Ивица Дачић

Садржај:

	стр.
1. ПОЈАМ КОРУПЦИЈЕ	7
2. ПРАВНИ ОКВИР ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ У СРБИЈИ	9
2.1. Кривични законик Републике Србије	9
2.2. Други законски прописи	10
2.3. Прописи из области рада полиције	10
3. НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ	11
4. НАЧИНИ СУПРОСТАВЉАЊА КОРУПЦИЈИ	12
4.1. Превентивно деловање	12
4.2. Репресивно деловање	13
5. СТУБОВИ АНТИКОРУПЦИЈСКОГ ДЕЛОВАЊА У МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА	13
6. НАЧИНИ РАСВЕТЉАВАЊА КОРУПТИВНИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА	14
7. ОСНОВНИ ТИПОВИ КОРУПЦИЈЕ У ПОЛИЦИЈИ	15
8. ШТА МОЖЕМО ДА УЧИНИМО ДА БИ СМАЊИЛИ КОРУПЦИЈУ У ПОЛИЦИЈИ?	
8.1. Унутрашњи капацитети (организациона очекивања)	15
8.2. Одговорност руководиоца	16
8.3. Одговорност полицијских службеника	17
9. ПОШТОВАЊЕ ПРИНЦИПА НУЛТЕ ТОЛЕРАНЦИЈЕ	18
10. ОЧЕКИВАЊА ЈАВНОСТИ	19
11. КАКО ПРИЈАВИТИ КОРУПЦИЈУ У ПОЛИЦИЈИ	20
12. ЕТИЧКИ КОДЕКС И ИНТЕГРИТЕТ ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА	22
ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	24

Сврха приручника

Приручник за полицијске службенике о корупцији је израђен у оквиру Твининг пројекта под називом „Реформа полиције: унутрашња контрола“, који Сектор унутрашње контроле полиције реализује са изабраним Твининг партнерима из Велике Британије и Чешке Републике.

Он представља инструмент који ће оснажити мотивацију за професионално, етичко и на закону засновано поступање полицијских службеника Министарства унутрашњих послова Републике Србије и тиме подстаћи процес борбе против корупције.

Конципиран је тако да у себи садржи професионално поступање полицијских службеника, које је прихватљиво за модерну полицију, као и очекивања јавности од полиције. Такође, обезбеђује да полицијски службеници буду одговорни за своје поступке, као и да одражавају највише професионалне стандарде у сарадњи са екстерном јавношћу.

Приручник је намењен полицијским службеницима Министарства унутрашњих послова у њиховом непосредном и свакодневном поступању у предузимању мера и радњи на спречавању корупције.

Такође се може искористити за потребе едукације полицијских службеника Министарства на различитим нивоима стручног оспособљавања и усавршавања.

Ова верзија документа је обухватила сажети приказ свих елемената и субјеката који учествују у сузбијању корупције у Министарству унутрашњих послова Републике Србије, а проширена верзија (80 страна) ће бити доступна на почетној интернет презентацији Министарства унутрашњих послова Републике Србије (веб страница <http://www.mup.rs> у линку Сектори – Сектор унутрашње контроле полиције).

1. ПОЈАМ КОРУПЦИЈЕ

Иако појава давнашњег порекла, иманентна свим државним организацијама током своје дуге историје, корупција (*corruptio*—лат. *corruption*—енгл. или *corruzione*—итал.- поквареност, мито, подмитљивост, поткупити, потплатити¹), као негативна, социјално-патолошка и криминогена појава и данас побуђује пажњу не само стручне и политичке, већ и шире, опште јавности.

Корупција се испољава у различитим облицима и видовима. Сви ти различити облици и форме њеног испољавања могу се подвести под одређена корупцијска кривична дела.

На домаћем, као и на међународном плану, не постоји јединствена дефиниција корупције, али је у најопштијем смислу карактерише злоупотреба моћи, коју има одређена функција, радно место или положај у друштвеној или привредној хијерархији, ради незаконитог стицања материјалног богатства или статуса.

Корупција обухвата скуп свих кажњивих радњи којима носилац одређене државне и друге јавне функције злоупотребљајући свој положај и институцију у којој ради, шкоди јавном интересу (којем би морао служити) у толикој мери и на такав начин, да поткопава поверење грађана и јавности у друштво и државу.²

Народна скупштина Републике Србије је на Седмој седници Другог редовног заседања одржаној 8. децембра 2005. године, донела Одлуку о утврђивању Националне стратегије за борбу против корупције. Овај стратешки документ дефинише корупцију као „*однос који се заснива злоупотребом овлашћења у јавном или приватном сектору у циљу стицања личне користи, или користи за другога*“.³

Наведена дефиниција обухвата, не само примање и давање мита, већ сва кривична дела која се врше из користољубља злоупотребом овлашћења, проширујући овај појам и на злоупотребе које се врше у приватном сектору.

Поред тога, у међународном праву постоји више правних аката универзалног и регионалног карактера који забрањују корупцију односно предвиђају мере, средства, поступке и органе за њено сузбијање и спречавање.

Конвенција Уједињених Нација против транснационалног организованог криминала⁴, која је усвојена на међународној конференцији у Палерму децембра 2000. године у члану 8. одређује појам и елементе корупције.⁵ При томе је корупција дефинисана као форма испољавања или облик кривичног дела у оквиру организованог транснационалног криминала.⁶

¹ Вујаклија М., *Лексикон страних речи и израза*, Београд, 1980. године, стр. 472.

² Петровић Б., Мешко Г., *Криминологија*, Сарајево, 2004. године, стр. 183-184.

³ „Службени гласник РС“, број 56/05

⁴ „Службени лист СРЈ – Међународни уговори“, број 6/2001

⁵ Павишић Б., *Казнено право Вијећа Европе*, Загреб, 2006. године, стр. 259-261.

⁶ Више видети: Деренчиновић Д., *Коментар Конвенције УН против корупције*, Загреб, 2005. године.

Према овој дефиницији корупција је кривично дело које је учињено са намером (са умишљајем)⁷ у виду предузимања следећих делатности:

а) обећање, понуда или давање државном службенику, посредно или непосредно, непримерене користи која је намењена њему лично или неком другом лицу или ентитету, како би тај службеник деловао или се уздржао од деловања у обављању својих службених дужности (давање мита) и

б) тражење или прихватање од стране државног службеника посредно или непосредно, непримерене користи која је дата њему лично или другом лицу или ентитету, како би тај службеник деловао или се уздржао од деловања у обављању својих службених дужности (примање мита).⁸

Кривичноправна конвенција о корупцији коју је усвојио Савет Европе 1999. године,⁹ између осталог, у члану 2. прописује активно подмићивање домаћих државних службеника као дело које је учињено намерно у виду обећања, нуђења или давања од стране било ког лица, директно или индиректно, незаслужене користи било ком државном службенику за њега или друго лице како би извршило или би се уздржало од вршења својих функција.

Ова Конвенција у члану 3. прописује пасивно подмићивање домаћих државних службеника као дело које је учињено намерно у виду захтевања или прихватања од стране било ког државног службеника, директно или индиректно незаслужене користи за њега или неко друго лице или прихватање понуде или обећања такве користи како би извршило или би се уздржало од вршења својих функција.

Такође, у члану 12. ове конвенције прописана је „трговина утицајем“, као дело које је учињено намерно у виду обећања, давања или нуђења, директно или индиректно, сваке незаслужене користи било коме ко тврди или потврди да може да изврши нерегуларан утицај на доношење одлуке над било којим лицем као што су: домаћи или страни државни службеници, чланови домаћих или страних јавних скупштина, у приватном сектору, службеника међународних организација, чланова међународних парламентарних скупштина и судија и службеника међународних судова без обзира да ли је незаслужена корист намењена том лицу или неком другом лицу, само ако је тражење, примање или прихватање понуде или обећања такве користи у вези са тим утицајем без обзира да ли је такав утицај извршен или не, и без обзира да ли се претпостављеним утицајем постиже намеравани резултат.¹⁰

⁷ Деган В.Ђ. Павишић, *Међународно казнено право*, Ријека, 2005., стр. 202-208.

⁸ Група аутора, *Кривично законодавство Републике Србије*, Београд, 2006. стр. 1014-1019.

⁹ „Службени лист СРЈ“ – Међународни уговори, број 2/2002 и 18/2005.

¹⁰ Група аутора, *Кривично законодавство Републике Србије*, оп. цит., стр. 1106-1110

2. ПРАВНИ ОКВИР ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ У СРБИЈИ

2.1. Кривични законик Републике Србије

У кривичноправном систему Републике Србије, кривична дела корупције су систематизована у Глави тридесет трећој (XXXIII) Кривичног законика Републике Србије¹¹, у групи кривичних дела против службене дужности.

Овај законик прописује више кривичних дела која у себи могу садржати елементе корупције: а) злоупотреба службеног положаја, б) трговина утицајем, в) примање мита, г) давање мита, д) кршење закона од стране судије, јавног тужиоца и његовог заменика и ђ) давање и примање мита у вези са гласањем.

Осим њих, елементе корупције могу имати и друга кривична дела, као што су: а) несавестан рад у служби, б) противзаконита наплата и исплата, в) провера у служби, г) фалсификовање службене исправе, д) одавање службене тајне, ђ) проневера, е) послуга, као и друга кривична дела предвиђена позитивним кривичноправним прописима Републике Србије које је извршило службено лице из користољубља.

Кривична дела примање и давање мита спадају у основна коруптивна кривична дела, која се увек могу подвести под корупцију.

Кривично дело примање мита је прописано у члану 367. КЗ РС и састоји се у непосредном или посредном захтевању или примању поклона или какве друге користи или у примању обећања поклона или какве друге користи, од стране службеног или одговорног лица да у оквиру свог службеног овлашћења изврши службену радњу коју не би смело да изврши, или да не изврши службену радњу коју би морало да изврши односно да изврши службену радњу коју би морало да изврши или да не изврши службену радњу коју не би смело да изврши, као и у захтевању или примању поклона или какве друге користи после извршења или неизвршења неке од наведених службених радњи, а у вези са њом.

Кривично дело давање мита прописано је у члану 368. КЗ РС и састоји се у чињењу, нуђењу или обећању поклона или друге користи службеном, или другом страном службеном или одговорном лицу у предузећу, установи или другом субјекту да у оквиру свог службеног овлашћења, изврши службену радњу коју не би смело да изврши или да не изврши службену радњу коју би морало да изврши, односно да изврши службену радњу коју би морало да изврши или не изврши службену радњу коју не би смело да изврши, или у посредовању при оваквом подмићивању службеног, страног службеног или одговорног лица.

¹¹ „Службени гласник РС“, број 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009 и 111/2009

2.2. Други законски прописи

Поред Кривичног законика Републике Србије и Законика о кривичном поступку, донети су и други закони који имају за циљ ефикаснију борбу против организованог криминала и корупције, као што су: Закон о Агенцији за борбу против корупције¹², Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела¹³, Закон о одговорности правних лица за кривична дела,¹⁴ Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма¹⁵ и Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела¹⁶ и други законски прописи.

Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела, уређује се образовање, организација и надлежност државних органа и посебних организационих јединица државних органа, ради откривања, кривичног гоњења и суђења за кривична дела одређена овим законом.

Република Србија је донела више закона као и других прописа, на основу потписаних и ратификованих међународних конвенција, који за основни циљ имају сузбијање организованог криминала, корупције и других тешких кривичних дела, формирање и организација органа на реализацији наведених циљева, поступак откривања и доказивања кривичних дела организованог криминала и корупције као и правила о законитом, професионалном и етичком поступању полицијских службеника и других органа на откривању, доказивању и санкционисању кривичних дела организованог криминала и корупције.

*Закон о изменама и допунама Законика о кривичном поступку*¹⁷, садржи нове одредбе које се односе на кривична дела организованог криминала, корупције и друга изузетно тешка кривична дела. Овим одредбама уводе се нове истражне методе, међу којима су надзор и снимање телефонских и других разговора, склапање симулованих правних послова, контролисана испорука, прикривени иследник, сведок сарадник и др.

2.3. Прописи из области рада полиције

Надлежност и делокруг рада Министарства унутрашњих послова одређени су у складу са одредбама Закона о министарствима¹⁸ и Закона о полицији.¹⁹

На основу Закона о полицији донет је низ подзаконских аката којима се прописују начин вршења полицијских послова, права и одговорности

¹² „Службени гласник РС“, број 97/2008 и 53/2010

¹³ „Службени гласник РС“, број 97/2008

¹⁴ „Службени гласник РС“, број 97/2008

¹⁵ „Службени гласник РС“, бр. 20/2009, 72/2009 и 91/2010

¹⁶ „Службени гласник РС“, број 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04, 45/05, 61/05 и 72/09

¹⁷ „Службени гласник РС“, број 72/2009

¹⁸ „Службени гласник РС“, број 65/08

¹⁹ „Службени гласник РС“, број 101/2005

полицијских службеника и осталих радника Министарства, од којих су најважнији следећи:

- 1) Уредба о начелима за унутрашње уређење МУП;²⁰
- 2) Кодекс полицијске етике;²¹
- 3) Уредба о дисциплинској одговорности у МУП;²²
- 4) Правилник о поступку решавања притужби;²³
- 5) Правилник о начину обављања полицијских послова;²⁴
- 6) Правилник о полицијским овлашћењима;²⁵
- 7) Упутство о поступању полицијских службеника према малолетним и млађим пунолетним лицима²⁶ и
- 8) Уредба о штрајку полицијских службеника.²⁷

3. НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА БОРБУ ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

Национална стратегија за борбу против корупције²⁸ и Акциони план за њено спровођење чине темељне документе за супростављање корупцији у Републици Србији.

Кључни елементи на којима се заснива Национална стратегија за борбу против корупције су: 1) ефикасна примена антикорупцијских прописа, 2) превенција - отклањање могућности за корупцију и 3) подизање свести и образовање јавности, ради јавне подршке за спровођење антикорупцијске стратегије.

Препоруке стратегије, које се односе на: политички систем; правосудни систем и полицију; систем државне управе, територијалне аутономије, локалне самоуправе и јавне службе; систем јавних финансија, привредни систем, медије и учешће грађана и цивилног друштва у борби против корупције, конкретизују се Акционим планом у коме су предвиђене појединачне активности, субјекти који ће их предузимати и рокови за њихово остваривање.

Значајну улогу у спровођењу Националне стратегије за борбу против корупције имају и антикорупцијска тела и организације.

У оквиру владиног сектора то су: Агенција за борбу против корупције²⁹, Савет за борбу против корупције³⁰, Повереник за информације од јавног значаја и

²⁰ „Службени гласник РС“, бр. 8/2006

²¹ „Службени гласник РС“, бр. 92/2006

²² „Службени гласник РС“, бр. 8/2006

²³ „Службени гласник РС“, бр. 54/2006

³³ „Службени гласник РС“, бр. 54/2006

²⁵ „Службени гласник РС“, бр. 19/2007

²⁶ „Службени гласник РС“, број 101/2005

²⁷ „Службени гласник РС“, бр. 71/2007

²⁸ „Службени гласник РС“, бр. 109/05

²⁹ „Службени гласник РС“, број 97/2008 и 53/2010

³⁰ <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/>

заштиту података о личности³¹, Омбудсман - Заштитник грађана³² и Државна ревизорска институција.³³ У невладином сектору, међу организацијама које својим активностима доприносе борби против корупције, издвајају се: Transparency Internacional³⁴, Центар за развој грађанског друштва „ПРОТЕКТА“³⁵, Грађанско друштво против корупције³⁶ и др.

4. НАЧИНИ СУПРОСТАВЉАЊА КОРУПЦИЈИ

4.1. Превентивно деловање

Успешно супростављање корупцији обухвата три фазе.³⁷ Прва фаза, у којој учествује држава са свим својим надлежним органима и субјектима, има основни циљ да се отклоне услови који погодују настајању и развијању корупције, као и да се укаже на њихове прве појавне облике. Друга фаза се састоји у оперативној делатности органа откривања и других органа на идентификацији постојећих облика организованог криминалитета и корупције и предузимању мера на откривању и доказивању конкретних кривичних дела из ове области. Трећа фаза обухвата кривични прогон учинилаца, ефикасност кривичног поступка и оштру казнену политику.

Превенција криминалитета, па самим тим и корупције, представља систем мера и активности које су усмерене на отклањање свих непосредних објективних и субјективних услова и околности које погодују настанку и вршењу криминалитета. Превентивно деловање подразумева низ различитих мера које многи аутори разврставају у политичке, економске и правне.

Политичке мере подразумевају константно праћење свих друштвених девијација, праћење и усаглашавање прописа са другим земљама, техничко опремање полиције, обезбеђење редовних финансијских средстава за рад криминолошких института, тужилаштва, судства, образовних институција, информативно-пропагандну делатност, константну повезаност са другим полицијским и другим безбедносним службама.

Економске мере се морају прилагођавати савременој економско-политичкој ситуацији у земљи и социјалној политици.

Правне мере су усмерене ка делатности све три гране власти: законодавној, извршној и судској. То значи да парламент треба да доноси нове законе и мења

³¹ <http://www.poverenik.org.rs/>

³² <http://www.ombudsman.rs/>

³³ <http://www.dri.rs/>

³⁴ <http://www.transparentnost.org.rs/>

³⁵ <http://www.protecta.org.rs/>

³⁶ http://birodi.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=42:istaivanje-organizacije-civilnog-drutva-u-borbi-protiv-korupcije

³⁷ Нинчић Ж., *Србија и корупција*, Задужбина Андрејевић, 2010.

постојеће, извршна власт да те законе примењује и доноси подзаконске акте. Судска власт, у превентивном смислу, не подразумева само брз и ефикасан кривични прогон и строго кажњавање учинилаца кривичних дела, већ и константно праћење казнене политике.

4.2. Репресивно деловање

За разлику од превентивних мера које имају за циљ да спрече и одврате лице да чини корупцијска кривична дела, репресивним мерама се делује на отклањање последица корупције. Репресивним мерама не делује се директно на узроке корупције, већ се откривањем дела и учинилаца, настоји да се елиминишу последице које су настале деловањем корупције.

Као доминантне мере репресије, кључно место заузимају кривичне санкције, а посебно казне које се односе на извршиоца корупцијског кривичног дела. У склопу криминалне политике то су били основни инструменти борбе против корупције, док није преовладала свест да су репресивне мере ограничено делотворне. Истакнут је значај превентивних мера, не само у сузбијању корупције, већ и у сузбијању других облика криминалитета.

5. СТУБОВИ АНТИКОРУПЦИЈСКОГ ДЕЛОВАЊА У МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА

Основни стубови у сузбијању корупцијског деловања у полицији Србије су Сектор унутрашњи контроле полиције, Управа криминалистичке полиције, други сектори и управе у седишту Министарства, као и подручне полицијске управе.

Закон о полицији у члановима од 171. до 179, прописује делокруг рада и надлежност Сектора унутрашње контроле полиције.³⁸ Овај Сектор је овлашћен и задужен за вршење контроле законитости рада полиције, нарочито у погледу поштовања и заштите људских права при извршењу полицијских задатака и примени полицијских овлашћења.

Сектор унутрашње контроле полиције је организациона јединица Министарства која се налази ван састава Дирекције полиције. Помоћник министра-начелник Сектора се бира јавним конкурсом, а поставља га Влада Републике Србије на период од пет година. Овлашћена службена лица у Сектору унутрашње контроле полиције при вршењу контроле имају сва полицијска овлашћења и у погледу својих права и дужности изједначени су са другим овлашћеним службеним лицима.

³⁸ Закон о полицији „Службени гласник РС“, број 101/2005;
Више видети: <http://prezentacije.mup.gov.rs/sukp/sukp.htm>

Сектор поступа на основу предлога, притужби и представки физичких и правних лица, поводом писмених обраћања припадника полиције и по сопственој иницијативи, односно на основу прикупљених обавештења и других сазнања која се односе на рад и поступање полицијских службеника приликом примене службених овлашћења.

Сектор врши провере свих навода и сазнања која указују на евентуалне злоупотребе и прекорачења овлашћења полицијских службеника према осумњиченим лицима којима је одређена мера лишења слободе и задржавања, као и проверу свих сазнања о прекорачењима овлашћења приликом примене средстава принуде, а против полицијских службеника који су прекорачили законска овлашћења подноси кривичне пријаве и предлаже покретање одговарајућих дисциплинских поступака.

Контролу рада начелника Сектора унутрашње контроле полиције, полицијских службеника запослених у Сектору и других полицијских службеника у Министарству задужених за унутрашњу контролу рада полиције врши министар.

Поред Сектора унутрашње контроле полиције, својом организационом структуром Управа криминалистичке полиције представља један од основних стубова Министарства унутрашњих послова Републике Србије у сузбијању корупције извршене, како од стране грађана, тако и од стране запослених у полицији.

У свом саставу има организационе целине које су специјализоване за борбу против корупције као што су јединице за примену специјалних истражних техника и оперативно-техничких мера и радњи, за криминалистичко-обавештајно-аналитичким рад, за финансијске истраге и друге.

И друге организационе јединице у Министарству у својој методологији рада имају механизме контроле и надзора над поступањем запослених.

6. НАЧИНИ РАСВЕТЉАВАЊА КОРУПТИВНИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА

Основни начини сазнања да је извршено неко од кривичних дела корупције је оперативна делатност полиције која, применом оперативно-тактичких и техничких мера и радњи и одређених истражних радњи, прикупља и обезбеђује оперативне и мера доказне информације.³⁹

Такође, до сазнања о извршеном коруптивном кривичном делу може се доћи и путем пријава лица која раде са примаоцем мита, пријаве лица од којих је тражен мито, других лица, као и путем анонимне и псеудонимне пријаве.

Због тога је потребно темељно проверити свако сазнање о корупцији до кога дође полиција или јавни тужилац.

³⁹ Бошковић М., *Криминалистика методика*, Полицијска академија, Београд, 1998. година.

Не треба занемарити и оперативни значај јавног поговарања. Разноврсност облика испољавања и начина извршења коруптивних кривичних дела условљавају немогућност постојања неких универзалних метода у њиховом разјашњавању и доказивању. Међутим, пракса ипак указује на неке битне чињенице и околности које треба утврдити код свих облика ових кривичних дела. То су пре свега: облик корупције, време, место и начин извршења, мотив, околности, као и присуство учиниоца, подстрекача и других лица која су учествовала у извршењу ових кривичних дела.

Ради прикупљања и обезбеђења личних и материјалних доказа за процесуирање коруптивних кривичних дела, полицијски службеници предузимају одређене оперативно-тактичке и истражне радње.

Од оперативно-тактичких радњи углавном се предузимају: прикупљање обавештења, провера, праћење, увид у одређену евиденцију и документацију, као и одговарајућа оперативно-техничка средства и методе, док се од истражних радњи спроводе: претресање, одузимање предмета, увиђај, препознавање и вештачење.

7. ОСНОВНИ ТИПОВИ КОРУПЦИЈЕ У ПОЛИЦИЈИ

У полицији су најчешће заступљени следећи основни типови корупције:⁴⁰

- 1) *Компромитовање ауторитета* - коришћење положаја полицијског службеника за примање неког облика материјалне користи, не кршећи при томе закон (бесплатни оброци, услуге, итд.),
- 2) *Подмићивање* - примање добара, услуга и сл., као противуслугу за укључивање појединих фирми у логистику и услуге за полицију,
- 3) *Пригодна (опортунистичка) крађа* - крађа од особа лишених слободе (називана и „rolling“), од жртава саобраћајних несрећа, жртава кривичних дела или са тела или имовине мртвих особа,
- 4) *Изнуде* - примање мита за неспровођење закона, попут пропуштања лишења слободе или одузимања имовине, неподношења извештаја, итд.,
- 5) *Заштита незаконитих активности* - полицијска заштита оних који су укључени у незаконите активности (проституција, трговина људима, дрогом, итд.), омогућавајући даље несметане незаконите активности,
- 6) *Намештаљка* - отежавање или спречавање кривичних истрага или поступака,
- 7) *Кривична дела учињена од стране полиције* - полицијски службеник учини кривично дело против живота и тела или имовине ради властите користи, и то „јасно кршећи и организацијске и кривичноправне норме“,
- 8) *Подмићивања унутар куће* - куповина, размена и продаја предности и повластица унутар полицијске организације (премештања, напредовања, награђивања итд.),

⁴⁰ Антикорупцијски приручник, Transparency International, Source Book 2000.

9) *Подметање („flaking“)* - подметање или додавање доказа (нарочито присутно у случајевима истраге илегалне тровине дрогама).

8. ШТА МОЖЕМО ДА УЧИНИМО ДА БИ СМАЊИЛИ КОРУПЦИЈУ У ПОЛИЦИЈИ?

8.1. Унутрашњи капацитети (организациона очекивања)

Министарство унутрашњих послова Републике Србије, као један од носилаца борбе против корупције, може повећати унутрашње капаците и на тај начин значајно утицати на смањење корупције у полицији.

Основа за јачање унутрашњих капацитета Министарства унутрашњих послова налази се у поштовању следећих принципа⁴¹:

- учинити корупцију унутар полицијске структуре кривичним делом високог ризика
- унапредити и одржати високе стандарде поштења, интегритета и етичког понашања унутар полицијских структура
- подржати запошљавање и обуке полицијских службеника као особа интегритета, поштења, етичких стандарда и стручности високог нивоа.

Да би се остварили наведени принципи, потребно је учинити следеће:

- обезбедити законито, професионално, стручно и етично поступање и пуно поштовање и заштиту људских права при извршењу полицијских послова и задатака и примени полицијских овлашћења
- изградити образовне стратегије за побољшање стручности и ефикасности у раду и вршити сталну обуку, специјализацију и усавршавање органа откривања и гоњења кривичних дела
- побољшати услове рада и материјално -техничку опремљеност полиције
- побољшати материјални и социјални положај полицијских службеника
- обезбедити транспарентан избор кандидата приликом заснивања радног односа и изградњу модела провере интегритета
- унапредити систем руковођења у полицијским јединицама и ефикасно управљање људским ресурсима

⁴¹ Organised Crime Training Network for operational managers in South Eastern Europe (OCTN), Пројекат подизања интегритета полиције – Преглед међународног законодавства и ЕУ acquis, Љубљана, 2011. стр. 32.

- изградити ефикасан систем за развијање професионалне каријере у полицији (напредовање, премештај, упућивање на школовање, усавршавање и др.)
- награђивање професионалног и моралног понашања полицијских службеника
- успоставити механизам за надзор и примену високих стандарда понашања која се траже у вршењу и у вези са вршењем полицијских функција
- изградити стратегије превенције криминалитета
- јачати улогу синдиката у заштити права запослених у полицији.

8.2. Одговорност руководиоца

Сви полицијски службеници Министарства унутрашњих послова су обавезни да поступају хумано и поштују достојанство, углед и част сваког лица и друга основна права и слободе грађана, дајући предност правима угроженог у односу на иста права лица које та права угрожава и водећи рачуна о правима трећих лица.

У томе је посебна одговорност руководиоца у полицији. Руководиоци у полицији врше надзор над радом полицијских службеника и пружају им стручна помоћ.

Поред надзора над законитим и правилним обављањем полицијских послова и применом полицијских овлашћења, руководиоци у полицији су одговорни за понашање запослених у складу са Кодексом полицијске етике, и дужни су да међу њима развијају врлине и припадност служби.

Руководиоци у полицији, који добро познају запослене, у стању су да утичу на већу ефикасност у вршењу полицијских послова, смањење њихових професионалних и личних тешкоћа и узрока коруптивног понашања.

Полицијски службеници који наилазе на разумевање и поштовање својих руководиоца, осећају већу одговорност у раду и мање су склони различитим облицима недозвољеног понашања.

Руководиоци су дужни да обезбеде поштовање родне, расне, верске, националне и друге равноправности, спрече све облике дискриминације међу запосленима, омогуће напредовање и награђивање у складу са резултатима рада, професионалним и стручним квалитетима и обезбеде поштовање других вредности у Министарству. Они треба да имају изражене моралне вредности и да личним примером и понашањем служе за узор запосленим и тако афирмишу како сопствени, тако и углед Министарства.

Такође, треба да буду обучени тако да умеју да препознају знакове да је неко од полицијских службеника подложен корупцији.

8.3. Одговорност полицијских службеника

Поред одговорности руководиоца у полицији, сваки полицијски службеник лично је одговоран за свој рад и понашање.

Сваки полицијски службеник дужан је да:

- поступа професионално, одговорно и хумано и да поштује људско достојанство, углед и част сваког лица и друга његова права и слободе,
- професионално обавља своје послове и задатке и брине о свом угледу и угледу полиције,
- не захтева нити прима награде и поклоне за обављање службених послова и задатака,
- прави разлику између службених и личних интереса и не користи свој службени положај за остваривање личних интереса,
- за покушај његовог поткупљивања, одмах о томе извести свог старешину и Сектор унутрашње контроле полиције,
- не шири и не износи службене информације чак ни на захтев своје родбине, пријатеља и познаника,
- не даје повод трећим лицима да због своје лоше материјалне ситуације иста утиче на његово професионално и законито обављање службених послова и задатака,
- личним понашањем, свом окружењу јасно стави до знања да је непоткупљив,
- пријави одређени случај коруптивног понашања у полицији надлежном државном органу, уколико сматра да његова пријава није наишла на адекватан одзив и
- исључи сваку дискриминацију у поступању са мањинским, маргинализованим и социјално рањивим групама.

9. ПОШТОВАЊЕ ПРИНЦИПА НУЛТЕ ТОЛЕРАНЦИЈЕ

Закон мора да се примењује у потпуности у односу на било којег полицијског службеника који почини дело корупције, јер полиција не може очекивати да спроводи закон међу грађанима уколико то не учини или не може да учини у односу на своје сопствене запослене или унутар њихових организационих јединица.

Нико није изузет од одговорности за незаконито поступање, за повреду закона и других прописа, без обзира да ли се ради о полицијском службенику или грађанину. Сваки полицијски службеник одговараће за своје понашање које није у складу са постојећим законским прописима.

Развијање и примена стратегије нулте толеранције је један од изазова који се поставља пред полицију у циљу смањења корупције у сопственим редовима.

Недостатак јасних критеријума шта је прихватљива, а шта недозвољена радња полицијских службеника значајан је фактор који утиче на обим корупције. Из тог разлога изузетно је битно за превентивну активност одредити почетну „стратегију нулте толеранције“ за понашање полицијског службеника.

Ово понашање односно степен толеранције мора бити познато, како свим полицијским службеницима, тако и широј јавности.

Полицијски службеник чини недозвољену и неетичку радњу, ако за личну корист и корист другог:

- користи незаконито или покуша да користи сопствени положај,
- супротно својим дужностима саопшти, објави, неовлашћеном лицу преда или омогући доступним службене информације, податке или документа или истог упозна са њиховим садржајем,
- тражи без основа и контактира са лицима која су осуђена за кривично дело које се гони по службеној дужности, или су у кривичном поступку за такве радње,
- тражи, прими или се сложи да у вези са обављањем полицијског задатка, за себе или другог прихвати услуге физичких или правних лица без одговарајуће накнаде,
- себе доведе у новчану или другу материјалну обавезу према физичком или правном лицу, што може утицати на његово обављање задатака или створити однос зависности од наведеног лица,
- обавља или учествује у пословној или другој активности која није у складу са законом и другим прописима,
- посредује или користи посредовање за своје рођаке, пријатеље односно познанике приликом пријема кандидата на рад у полицији, и др.

Напред наведене радње полицијских службеника су наведене као пример недозвољених и неетичких радњи, чиме исте нису исцрпљене, него су послужиле ради лакшег разјашњења појма и принципа.

10. ОЧЕКИВАЊА ЈАВНОСТИ

Право грађана да остварују увид у рад државних органа, а самим тим и полиције, представља једну од основних претпоставки ефикасне контроле власти. Право на увид у деловање јавних, а самим тим и полицијских службеника, проистиче из чињенице да грађани измирењем пореских обавеза финансирају рад јавне администрације и да она делује у општем интересу. Ипак, тежња за очувањем привилегија стечених на основу положаја у државној хијерархији нагони полицијске службенике да делују скривено од јавности или да прикривају информације из делокруга поверене надлежности.⁴²

⁴² Фатић А., Кораћ С., Булатовић А., *Етички стандарди за криминалистичко бавештајни рад*, Центар за безбедносне студије, Београд, 2011. стр. 30.

Одговорност полиције се односи на обавезу полицијских службеника да органима власти — а у крајњој дистанци грађанима — полажу рачун за обављање поверених дужности. Тежиште појма одговорности и јавности у раду јесте на објашњавању и оправдавању властитог деловања другим субјектима. Јавност очекује да корупција у полицији буде ригорозно кажњавана и да о таквим случајевима буде редовно обавештавана.

Поверење јавности у полицију стиче се интеракцијом и значи обострану заинтересованост за сузбијање свих појава корупције у полицији и читавом друштву.

Повећањем сигурности и заштите грађана, повећава се поверење грађана у полицију, побољшава се сарадња грађана са полицијом, утиче се на мењање свести грађана о потреби заједничке борбе против корупције.

11. КАКО ПРИЈАВИТИ КОРУПЦИЈУ У ПОЛИЦИЈИ?

1. Полицијски службеник који верује да је од њега тражено поступање које је на неки начин незаконито, неодговарајуће или неетично, које обухвата злоупотребе у раду, или које је на неки други начин недоследно са Кодексом полицијске етике, треба то да пријави у складу са законом⁴³.
2. Полицијски службеник треба да пријави надлежним органима, када посумња у кршење кодекса полицијске етике од стране другог полицијског службеника.
3. Полицијски службеник који је пријавио било шта од горе наведеног у складу са законом и верује да реакција не испуњава његова очекивања, може то пријавити релевантним руководиоцима.
4. Где се ствар може решити поступцима и жалбама дефинисаним у закону, на основама прихватљивим за предметног полицијског службеника, треба да следи законска упутства која су му дата.
5. Полицијски службеник треба да пријави надлежним органима сваки доказ, навод или сумњу на незакониту или криминалну активност која се односи на полицијску службу за коју сазна током, или која проистекне из његовог рада. Истрагу пријављених дела треба да спроведе надлежни орган.
6. Полицијска организација треба да обезбеди да се не угрози полицијски службеник који пријављује било шта од горе наведеног, на основама сумње или у доброј намери.

⁴³ Organised Crime Training Network for operational managers in South Eastern Europe (OCTN), Пројекат подизања интегритета полиције – Преглед међународног законодавства и ЕУ *acquis*, Модел кодекс апонашања за државне службенике усвојен од стране Комитета министара на 106. заседању одржаном дана 11. маја 2000. године, оп. цит. стр.18.

Полицијски службеник не може бити позван на одговорност због обраћања Сектору унутрашње контроле полиције или другом државном органу надлежном за борбу против корупције⁴⁴.

Корупција полицијских службеника и радника Министарства унутрашњих послова се може пријавити на следеће начине: усменим обраћањем, писменим путем, телефонским позивом, факсом путем Интернета, преко веб странице Министарства и др.

Случајеви корупције се у оквиру Министарства унутрашњих послова могу пријавити: Сектору унутрашње контроле полиције, на телефон 011 31 21 555, као и на e-mail: sukp@mup.gov.rs

На овај телефон и e-mail се могу поднети и друге притужбе и похвале на рад полицијских службеника.

Такође, корупција се може пријавити Управи криминалистичке полиције, као и најближим полицијским станицама и подручним полицијским управама.

Свако кривично дело, укључујући и корупцију, може се пријавити телефоном на број 92 или на телефонски број најближе полицијске станице.

Пријаве се могу поднети и надлежним јавним тужилаштвима.

Сви напред наведени државни органи имају законску обавезу поступања у ситуацијама када им се пријави постојање коруптивних понашања.

Грађанин који пријављује коруптивно понашање полицијских службеника или радника Министарства унутрашњих послова може остати анониман, што зависи од начина пријаве (усмено или писмено). Приликом подношења пријаве даће му се савет да може остати анониман и да у току поступања по пријави сачува поверљивост података са којима располаже.

Како би се особе заштитиле од лажних оптужби а државни органи од сувишног посла који би имали код проверавања навода таквих оптужби, законодавац је у члану 334. Кривичног законика Републике Србије, прописао кривично дело лажног пријављивања:

Грађани одговарају ако изврше кривично дело лажног пријављивања. Тако, одговараће свако ко пријави одређено лице да је учинило кривично дело за које се гони по службеној дужности, а зна да то лице није учинилац тог дела, ко подметањем трагова кривичног дела или на други начин изазове покретање кривичног поступка због кривичног дела за које се гони по службеној дужности против лица за које зна да није учинилац тог дела, ко сам себе пријави да је учинио кривично дело за које се гони по службеној дужности, иако зна да га није

⁴⁴ Члан 174. Закона о полицији

учинио, као и ко пријави да је учињено кривично дело за које се гони по службеној дужности, иако зна да то дело није учињено.

12. ЕТИЧКИ КОДЕКС И ИНТЕГРИТЕТ ПОЛИЦИЈСКИХ СЛУЖБЕНИКА

Полицијски службеници у Министарству унутрашњих послова Републике Србије у вршењу својих службених дужности треба да се придржавају следећих принципа: служење интересу јавности, транспарентност, јачање интегритета и непристрасности, легитимност, фер понашање, одговорност, ефективност и ефикасност.

- У вршењу својих дужности, полицијски службеници морају да поштују и штите људско достојанство и да се придржавају људских права свих лица⁴⁵.
- Коришћење силе од стране полицијских службеника мора да буде у изузетним околностима, колико је разумно неопходно под одређеним околностима ради превенције криминала или приликом законитог извршавања или помоћи при лишавању слободе починилаца кривичних дела.
- Питања поверљиве природе која се налазе у поседу полицијских службеника, треба и даље да буду поверљива, осим уколико службене дужности или потребе правосуђа не захтевају другачије. Велика пажња треба да се посвети безбедности таквих информација и њиховог коришћења, које смеју бити откривене само у склопу службене дужности или да би служиле потребама правосуђа. Свако откривање оваквих информација у друге сврхе је у потпуности неприкладно.
- Ни један полицијски службеник не сме да започне, подстиче или толерише било који вид тортуре или други сурови, нехумани и деградирајући третман или казну, нити, сме да се позове на наређење претпостављеног или на изузетне околности попут ратног стања или предратног стања, или претње по националну безбедност или унутрашње политичке нестабилности или било које друге ванредне ситуације, као оправдање за тортуру или суровог, нехуманог или деградирајућег третмана или казне.
- Полицијски службеници треба да обезбеде у потпуности здравствену заштиту лица који се налазе у притвору и нарочито треба да предузму хитну акцију како би обезбедили лекарски преглед када год је то неопходно.
- Полицијски службеници не смеју да почине ни једно дело корупције. Они такође требају да се строго супроставе и боре против свих таквих дела. Било које дело корупције, на исти начин као и било која злоупотреба

⁴⁵ Organised Crime Training Network for operational managers in South Eastern Europe (OCTN), Кодекс понашања за припаднике органа за спровођење закона, који је развијен од стране Високог комесара УН за људска права и који је усвојен на Генералној Скупштини Резолуцијом 34/169 од 17 децембра 1979. године, оп. цит., стр. 7.

овлашћења је потпуно у супротности са професијом полицијског службеника.

Лични интегритет који одређује нечије етичко понашање, је суштина у примени полицијских овлашћења. Грађани имају поверења у полицију, уколико полиција гарантује да њен начин рада одржава константно висок ниво интегритета. Уравно овако поимање интегритета у оквиру полиције гарантује грађанима да ће они који крше закон, у фер и непристрасној процедури, одговорати пред правосудним органима.

Овакав индивидуални интегритет представља суштину етичких стандарда који су у демократским друштвима постали неопходни за обављање полицијског посла.

Ништа не наноси више штете полицијској професији као разоткривени скандали и примери недоличног и неетичког понашања полицајаца.

Вредност интегритета једног полицајца се мери његовим етичким понашањем.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Корупција је један од најозбиљнијих проблема код нас, одмах иза сиромаштва, политичке нестабилности и криминала. Раслојавање друштва, између осталог, има за последицу да се у Србији корупција ретко посматра као лични проблем, као проблем свести и савести појединаца. Грађани сматрају да се она више рефлектује на политички живот и пословно окружење, него на живот њих самих и њихових породица. Таква перцепција корупције, односно уопште корупционих односа, опредељује и свеукупан однос грађана и друштва према овој негативној друштвеној појави.

Страх од криминала расте рапидно и знатно брже од ескалације самог криминала, тако да се појављује као једна од веома озбољних претњи нормалном животу грађана. Појава корупције (поготово у полицији) доводи до још већег страха који директно утиче на грађане и приморава их на мењање мишљења, понашања и осећања које их доводи до губљења поверења у државне институције и уопште у основне вредности друштва и „присиљава“ их да буду незадовољни. Ако се ово незадовољство повећава и траје оно прераста у појаву и може довести не само до појединачних већ и масовнијих манифестација „грађанске непослушности“.

Са становишта друштва требало би да сви друштвени чиниоци, знатно више него до сада, свако у оквиру својих надлежности, делокруга рада и одговорности, систематски и организовано предузимају потребне мере на праћењу стања и проблема у откривању и отклањању узрока који доводе до вршења коруптивних кривичних дела.

Потребно је развијати и усавршавати правне акте који се односе на корупцију или који могу утицати на стварање услова за појаву корупције на начин да буду еластични односно прилагодљиви променама које се дешавају у друштву и у складу са правним моделима међународног права. Сходно томе Министарство унутрашњих послова треба да развија своје подзаконске акте и норме етичког кодекса, као и организациону структуру и функционисање у зависности од реалних промена које се дешавају у друштву, односно у зависности од реалних потреба које промене стварају.

Развијање интегритета полицијског позива није само ексклузивни задатак Министарства већ и других чинилаца у друштву.

Треба развијати професионализацију односно легитимисање занимања полицијског службеника у друштву тако што ће се извршити диференцијација или специјализација полицијских послова у одређене скупове истородних полицијских послова у стручном позиву или професију (на пример: саобраћајни полицајац, гранични полицајац, полицајац опште надлежности, детектив, инспектор, криминалистички техничар, менаџер полиције и слично). Ове полицијске професије са свим нужним обележјима је потребно одредити као такве у националном систему класификације занимања.

Овакав статус би омогућио бављење одређеним полицијским пословима у виду сталног и плаћеног занимања, на основу поседовања нарочите професионалне спреме.

Не може се занемарити ни развијање професионализма, не само као постојање обележја професије у некој делатности већ и у ширем смислу као однос полицијског службеника према свом послу и полицијској организацији. Да би се полицијска професија адекватно вредновала требало би развијати стандарде веће професионалне одговорности, неоспоран кодекс професионалне етике, јасну политичку неутралност, посвећеност полицајца свом професионалном изграђивању, развој научних истраживања о полицији, савремени системи едукације за полицијске професије са савременим лиценцираним наставним програмима и верификацијом као и системом одрживост знања и вештина.

Интегритет полицијске професије треба развијати и стварањем таквих услова на раду (простор, опрема, средства, возила, лабораторије, наставна средства и др.), који ће максимално помоћи да се на адекватан начин подржи борба против корупције. Исто тако треба стварати услове који ће омогућити полицијском службенику да од свог рада, зараде или својих припадности, буде у могућности да задовољи своје и животне потребе своје породице, стичући на тај начин сигурност, економску независност, посвећеност и могућност постизања задовољства својим послом.

У циљу развијања интегритета полицијске професије, Министарство унутрашњих послова треба да спроведе процену угрожености радних места од корупције, као основе за стратегијско, тактичко и оперативно планирање борбе против корупције. Исто тако, треба да развије и усавршава стандарде система селекције, праћења, као и напредовања кадрова.

Систем праћења и оцењивања је потребно развијати и ускладити са системом напредовања у служби и промовисати га као једну од обавезних и константних функција руковођења.

Систем напредовања треба учинити јавним, доступним, транспарентним и заснованим на компетенцијама и конкурентности знања и вештина. Развијати систем на начин који ће омогућити што мање дискреционог понашања и одлучивања на једној страни а на другој страни обезбедити једнаке услове за сваког полицијског службеника, и што је врло значајно, систем мора обезбедити транспарентност процедура.

Поставља се и питање „*Quis custodiet ipsos custodes*.“ – „А ко ће стражарити над стражарима?“ Треба и даље развијати систем унутрашње контроле у правцу задовољавања следећих услова: (1) да инструменти контроле буду адекватно изграђени, ефикасни, строги, независни и праведни, (2) да се има једнак однос према притужбама на рад полицајца и (3) да ефекти унутрашње контроле буду јавни без обзира на исход.

Овај трећи услов (не умањујући прва два) је свакако значајан за полицијску професију и полицајца појединца, као и за јавно мњење и грађанина појединца.

За полицијску професију - јер се догађај или појава корупције везује и персонализује у појединца, у особу са именом и презименом, а не за професију.

За полицајца појединца - јер у случају да нема елемената који би недвосмислено водили ка процесуирању полицајца, треба јавно то и објавити како би се тиме покренула рехабилитације појединца.

За јавно мњење - јер јавност има могућност да континуирано има увид, прати и процењује активности полицијске организације у супротстављању корупцији и за појединог грађанина - јер повећава поверење у полицију и смањује страх од криминала и тиме омогућава задовољење једне од основних људских потреба - безбедност.

Треба развијати и такозване интерне контролне механизме неформалног карактера:

- Самоконтролу која се заснива на усвајањем норми понашања и активности као део свесне реакције у одређеним ситуацијама. Развој самоконтроле се може довести у вези са: карактером обуке, полицијском етике, полицијском културом или субкултуром, системом оцењивања, напредовања и одговорности.

- Интерперасоналне контроле као деловање механизма међуконтроле поготово код радних тимова.

- Удружења полицајаца - синдикате који треба, између осталог, да улажу напоре на развијању професионализма, као једног од основних предуслова за задовољавања потреба полицијског службеника. Предлагање могућих модела у осавременавању стандарда рада или благовремено указивање на негативне догађаје и појаве и предлагање начина превентивног деловања у смислу минимизирања или одстрањивања погодних услова за појаву корупције (и других негативних појава) је свакако значајно. Ово је значајније стога што је већина чланова синдикалних удружења из састава оперативних јединица, односно њихово радно место је у „жижи догађаја и појава“ те се оне рефлектују у позитивном или негативном смислу, како на њих тако и на грађане, полицијску организацију и друштво.

- Процес социјализације као контролно средство због свакодневног контакта са грађанима и у радном времену и ван радног времена и активно учешће у друштвеном животу заједнице.

Инсистирање на поштовању законитости и професије изграђивањем личног ауторитета појединца и ауторитета професије пред грађанима и пред друштвом треба да буде свакодневно.

Поверење грађана треба стећи до нивоа нећутања о било каквом незаконитом догађају или појави, до нивоа нестанка страха од могућих последица ако се укаже на неки догађај или појаву или неки модел решавања проблема, до нивоа повезивања корупције за појединца а не за полицијску професију, до нивоа мењања свести полицајца да су и они грађани и грађана да су и они учесници и одговорни за креирање безбедности у заједници где живе и раде.

НАПОМЕНА:

Овај приручник ће бити постављен на веб сајту Министарства унутрашњих послова на интернет адреси <http://www.mup.rs>

ЛИТЕРАТУРА

1. Антикорупцијски приручник, Transparency International, Source Book 2000.
 2. Бошковић М., Криминалистика методика, Полицијска академија, Београд, 1998.
 3. Вујаклија М., Лексикон страних речи и израза, Београд, 1980.
 4. В. Ђ., Павишић Б., Међународно казнено право, Ријека, 2005.
 5. Група аутора, Кривично законодавство Републике Србије, Београд, 2006.
 6. Деренчиновић Д., Казненоправни садржаји у супростављању корупцији, Загреб, 2000.
 7. Деренчиновић Д., Коментар Конвенције УН против корупције, Загреб, 2005.
 8. Нинчић Ж., Србија и корупција, Задужбина Андрејевић, 2010.
 9. Organised Crime Training Network for operational managers in South Eastern Europe (OCTN), Пројекат подизања интегритета полиције – Преглед међународног законодавства и ЕУ acquis, Љубљана, 2011.
 10. Петровић Б., Мешко Г., Криминологија, Сарајево, 2004.
 11. Павишић Б., Казнено право Вијећа Европе, Загреб, 2006.
 12. Фатић А., Кораћ С., Булатовић А., Етички стандарди за криминалистичко обавештајни рад, Центар за безбедносне студије, Београд, 2011.
- „Службени лист СФРЈ“, Међународни уговори, број 7/91
„Службени лист СФРЈ“, Међународни уговори, број 9/91
„Службени лист СФРЈ“, Међународни уговори, број 9/03
„Службени лист СРЈ“, Међународни уговори, број 6/01
„Службени лист СРЈ“, Међународни уговори, број 2/2002 и 18/05
„Службени лист СЦГ“, Међународни уговори, бр. 12/05
„Службени гласник РС“, Међународни уговори, број 102/07
„Службени гласник РС“, број 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009 и 111/2009
„Службени гласник РС“, број 97/2008 и 53/2010
„Службени гласник РС“, број 97/2008
„Службени гласник РС“, бр. 20/2009, 72/2009 и 91/2010
„Службени гласник РС“, број 42/02, 27/03, 39/03, 67/03, 29/04, 58/04, 45/05, 61/05 и 72/09
„Службени гласник РС“, број 65/08
„Службени гласник РС“, број 101/2005
„Службени гласник РС“, бр. 8/2006
„Службени гласник РС“, бр. 92/2006
„Службени гласник РС“, бр. 54/2006
„Службени гласник РС“, бр. 19/2007
„Службени гласник РС“, бр. 71/2007;
„Службени гласник РС“, бр. 87/2010
„Службени гласник РС“, бр. 109/05
„Службени гласник РС“, број 97/2008 и 53/2010

КОРИСНИ ЛИНКОВИ

<http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/>
<http://www.poverenik.org.rs/>
<http://www.ombudsman.rs/>
<http://www.dri.rs/>
<http://www.transparentnost.org.rs/>
<http://www.protecta.org.rs/>
http://birodi.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=42:istaivanje-organizacije-civilnog-drutva-u-borbi-protiv-korupcije
<http://prezentacije.mup.gov.rs/sukp/sukp.htm>
<http://www.mup.rs>

Приручник су приредили:

Тадија Димитријевић, Сектор унутрашње контроле полиције
Мр Небојша Пантелић, Сектор унутрашње контроле полиције
Ранко Ђурашковић, Управа за стручно образовање, оспособљавање,
усавршавање и науку
Милан Радивојевић, Управа за стручно образовање, оспособљавање,
усавршавање и науку

Уколико желите да дате коментар или смернице везано за Антикорупцијски приручник или ширу верзију која је доступна на интранет страници Министарства унутрашњих послова, молимо вас да нам пошаљете ваше сугестије на е-mail Сектора унутрашње контроле полиције: sukp@mup.gov.rs

Адреса:

Министарство унутрашњих послова Републике Србије
Сектор унутрашње контроле полиције
Булевар Зорана Ћинђића 104
11070 Нови Београд

Овај документ представља ставове Министарства унутрашњих послова Републике Србије. Ставови наведени у овој публикацији нису обавезано ставови Европске уније.

Овај пројекат финансира
Европска унија